

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ АВАЛЮВАННЯ ВЕКСЕЛІВ

Серед питань цивільного права в руслі розвитку правової системи які потребують вирішення слід виділити питання визначення стану та перспектив правового регулювання авалювання векселів у сучасній банківській практиці. При цьому слід мати на увазі, що аваль є формою спеціального вексельного поручительства яке істотно відрізняється від поручительства у цивільному праві.

Дослідженню цього питання не приділялось достатньої уваги в Україні. Окремі частини цього питання досліджувались такими вченими як М.М. Агарков, В.А. Белов, В.М. Гордон, В.В. Грачов, О.М. Єфімов, Д.І. Мейер, В.Л. Яроцький. При цьому потребує подальшого дослідження питання співвідношення поручительства у вексельному праві із поручительством у цивільному праві на прикладі авалювання векселів банками.

Так, зокрема, оплата векселя боржником та авалістом мають різні наслідки для існування вексельних зобов'язань. Так, відповідно до ч. 3 ст. 32 Уніфікованого закону “Про переказні векселі та прості векселі”, здійснюючи платіж за переказним векселем, аваліст набуває прав, що випливають з переказного векселя, проти особи, зобов'язання якої він забезпечив, і проти тих осіб, які зобов'язані перед останньою за переказним векселем. Таким чином, навіть якщо аваліст здійснює платіж за векселем за прямого боржника (акцептанта в переказному векселі або векседавця в простому), то всі вексельні зобов'язання не припиняються, існує вексельне зобов'язання боржника перед авалістом, який здійснив платіж за векселем за боржника, і відносини між ними регулюються нормами вексельного законодавства. Зокрема, аваліст в такому випадку має право вимагати від боржника за векселем всіх сум, передбачених ст. 49 Уніфікованого закону. При цьому слід звернути увагу на те, що оплату векселя за боржника не можна відносити до професійної діяльності на ринку цінних паперів.

Спеціальні правила поручительства при авалюванні векселів банками передбачено у Положенні “Про операції банків з векселями”. На сучасному етапі платіж за векселем банк може забезпечити авалем повністю або в частині його суми. Банк вчиняє аваль безпосередньо на векселі або на алонжі. Суть напису який вчиняє банк має бути таким який одноманітно сприймається як аваль і може мати, зокрема, такий вигляд “вважати за аваль”.

Крім того, для поручительства у вексельному праві важливе значення має визначення особи за яку поручається банк. У випадку відсутності такої вказівки вважатиметься, що аваль видано за трасанта.

При авалюванні векселів банк використовує двохсторонній договір з позичальником про авалювання векселів. Однак, цей договір слід відрізнити від договору поручительства у цивільному праві, оскільки сам по собі цей договір

не є договором поручительства а лише визначає певні передумови спеціального вексельного поручительства, зокрема, термін протягом якого може здійснюватись авалювання, визначення векселів які підлягатимуть авалюванню. Поручительством же буде вважатись тільки сам напис про авалювання вчинений на векселі або приєднаному до нього аркуші – алонжі.

За загальним правилом банк – аваліст несе зобов'язання по оплаті векселів тільки в межах тієї суми, на яку він авалював такий вексель. Але у випадках коли вимога про ці витрати пред'явлена банку векселедержателем або надписувачем, який оплатив вексель у порядку регресу, банк-аваліст несе також обов'язки по сплаті векселедержателю відсотків та пені на повну суму векселя, а також витрати на опротестування, та інші витрати. При цьому банк не зобов'язаний відшкодувати векселедержателю витрати на опротестування, якщо векседавець застосував відповідні вексельні застереження, зокрема, “обіг без витрат” або “без протесту”, які вказують на те, що векседавець зняв із себе відповідальність за будь-які витрати за цим векселем.

Необхідно звернути увагу на те, що коли аваль наданий за акцептанта або векседавця простого векселя, то для звернення вимоги до банку-аваліста здійснення протесту не є обов'язковим. При цьому банкам слід завжди вимагати від векселедержателя належних доказів того, що той звертався з вимогою про платіж або акцепт і отримав відмову.

У тих випадках коли з вимогою про платіж до банку звертається не останній векселедержатель, особа, яка придбала вексель у порядку регреса, то відповідальність банку настає тільки перед тим із надписувачів, який вчинив свій підпис після позичальника.

Отже, на сучасному етапі інститут авалю, суть якого – вексельне поручительство має істотну відмінність від класичного поручительства врегульованого нормами цивільного законодавства і відомий тільки вексельному праву.

У процесі розробки перспективного законодавства у даному напрямку важливо прийняти до уваги той факт, що вексельне поручительство не співпадає з поняттям та правилами поручительства у цивільному праві, оскільки за своєю природою поручительство у цивільному праві являє собою цивільно-правовий договір у письмовій формі між основним кредитором і особою, що видала поручительство, а аваль являє собою односторонній правочин в результаті якого аваліст видає гарантію за платіж по зобов'язанням конкретної особи боржника перед будь якою особою яка легітимує себе в якості кредитора.